

מראי מקומות- סנהדרין ס'

שלא לשבח. **וכבר העיר הריא"ז ע"ז**
בקונטרס הראיות, וכ' "אי קשיא, א"כ
השומע הזכרת השם מחברו, אע"פ שלא
שמע ברכת השם, יהא חייב לעמוד, דומיא
דעגלון מלך מואב. י"ל דעגלון מלך מואב
שעמד, מפני שהי' בא אליו בשליחות השם,
כדכתי' דבר אלקים לי אליך, מיהו היכא
דשמע ברכת השם כ"ש שחייב לעמוד" [וצ"ע].

(ג) **ויבא אליקים וכו' קרוצי בגדים- כ' היד רמה**
דכיון דכששמעו אותו רשע מחרף ד', קרעו
בגדיהם, כ"ש מי ששומע מגדף ממש. עוד
הביא מיש אומרים דאותו רשע מגדף ממש.

(ד) **וכי קרעו בשעה ששמעו מאי הוי, הא קא
שמעי השתא, לא ס"ד, דכתי' וכו'- ק', האם**
גזה"כ הוא בלא סברא, הרי לכא' קו' הגמ'
במקומה עומדת, למה אין צריכין עכשיו
לקרוע עוד פעם, האם משום ששמע גידוף
פעם א' בחייהם וקרעו, שוב אין צריכים
לקרוע לעולם. וביאר **בשיעורי ר' דוד**
פוברסקי (תרצ"א) דכשהעד מעיד מה ששמע,
באמת אינו אומר בפנינו שום גידוף, אלא
דע"י אמירתו הרי כאילו אנו שומעים עכשיו
הגידוף מאת המגדף, וע"ז צריכין הב"ד
לקרוע. וא"כ, א"ש מה שאין העדים צריכים
לקרוע, שהרי כבר שמעו אותו גידוף עצמו,
ולכן אין צריכים לקרוע עוד פעם ע"ז. וע"ז
פי' הלשון "שומע מפי השומע", שהרי
באמת אין ב"ד שומעים הגידוף מפי האומרו,
אלא שמיעתם הוא רק שומע מפי שומע.

(ה) **ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו,**
וכו'- הק' תוס', איך אמרו למלך מה ששמעו
בפירוש, הא גבי עדים תנן כל היום דנין
העדים בכינוי, ולא תי'. וע' בשו"ת מהרי"ק
(שורש ק') שכ' דרבשקה ישראל מומר הי',
ובאותה שעה גמרו דינו למיתה, ולכן שפיר
אמרו השם. וע' בערוך לנר שהביא דבריו,
והק' דאפי' אם גוי הוא יש לתרץ כן, דגוי ג"כ
צריך עדה ועדים והתראה (וע' בהערות
בהערל"נ הנדמ"ח, דהעיר דאדרבה, הרי גוי
נהרג בעד א' ובדיין א' ובלא התראה. וכ'

(א) **עומדין מנלן- העיר הערוך לנר, מהו קו' הגמ',**
לימא דצריכין לעמוד משום הקריעה, דהא
קיי"ל דקריעה צריך להיות מעומד, ובאמת
מדוייק בסדר המשנה כזה ג"כ, דאין המשנה
הביא הדין דצריכין לעמוד עד אחר שהביא
הא דהזכיר השם, ומשמע דכל הדין עמידה
הוא רק משום הקריעה. ותי' דלא אמרי' הא
דצריכין לקרוע מעומד אלא לגבי קריעה על
מיתת קרובים, וכדכתי', אבל לגבי קריעה
דעל השם לא מצינו כן, ולכן באמת אין דין
דהקריעה צריך להיות מעומד, וכל הדין
דצריכין לעמוד הוא רק לכבוד שמיעת
הזכרת השם. אולם הביא דמהמהרש"ל
משמע דס"ל דבאמת גם הקריעה דברכת
השם צריך להיות מעומד. **וע"ע במנחת**
חינוך (ע', י'), דג"כ כ' דמלשון המשנה
משמע דכל העמידה הוא רק בשעת הקריעה,
אבל בגמ' כאן מבואר דצריך לעמוד בשעת
הזכרת השם. ומה שנקט הגמ' כן, דהקריעה
הוא משום שמיעת השם, וממילא הק' מנלן
דבר זה, כ' "על כרחך קים לי' להש"ס
דבשעה ששומעים צריכים ג"כ לעמוד", וע"ז
הק' מנלן, אבל כ' דאה"נ, גם בשעת הקריעה
צריכין לעמוד משום הדין דקריעה צריכה
עמידה, ודלא כדברי הערוך לנר.

(ב) **ומה עגלון מלך מואב שהוא נכרי וכו',**
ישראל ושם המפורש על אחת כמה וכמה-
הק' האור החמה, א"כ בכל מקום שמזכירין
את שם ד', וכגון בברכות ובתפלה, יצטרכו
כל העם לעמוד, ולא מצינו כן. וכ' דאפשר
דהמכוון הוא דרק כשבא להזכירו שלא לשם
ברכה ושבח, וכדהכא גבי מגדף, וכן התם
שבא אהוד להזכיר את השם שלא לשם ברכה,
ואדרבה, שבא אז להרגו, בכה"ג צריך ליתן
כבוד לשמו שמתחלל ע"י עמידתו. ולא דמי
למברך ולומד תורה לשם שבחו של הקב"ה,
דאז דיו במה ששומע ואומר ברוך הוא וברוך
שמו. וע"ע בדברות משה שהעיר בזה, וגם
רצה לפרש דמה שצריכין לעמוד הוא משום
דכיון שהשם נזכר שלא לשבח של הקב"ה,
צריכין לעמוד לשבחו, אבל אי"ז שייך
להק"ו [ולכא' כוונתו דאי"ז ק"ו, משום דאהוד לא אמר השם

אחרים לא תזכירו. והק' היד רמה, נדר ושבועה למה לי, תיפוק לי' דהזכיר שם עבודה זרה. ותי' "אה"נ, מיהו נודר ומקיים איצטריך לי', מהו דתימא כמאן דקבלי' עלי' לאלוה דמי וליקטלי', קמ"ל". אולם ע' בספר החינוך (מ' פ"ו), דכ' דאסור להזכיר שם של ע"ז אפי' שלא במקום נדר ושבועה, אבל כ' דרק נודר ומקיים בשם של ע"ז לוקה [ומשמע מלשונו דהאיסור להזכיר שם של ע"ז סתם הוא איסור דרבנן].

(י) **וּלְיִחְשׁוּב נָמִי זֹרֶק-פֶּרֶשׁ**, דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן אע"ג דעבודת פנים הם, דהא לא אשכחן דלהו עבודות הנעשות לשם עבודת כוכבים כדאשכחן בזביחה ובהקטרה וכו', אבל זריקת הדם שפיר אשכחן, ולכן שפיר הק' דלמה לא תנינן גם זריקה במתני'. וע' בר' יונה דמבין בפרש"י דכוונתו לפרש למה לא הי' ק' להגמ' מה דלא תנינן מקבל ומוליך, אבל הדין דין אמת, דהמקבל ומוליך לע"ז חייב. ובהמשך כ' דבאמת יש שהק', למה צריכין להא דזובח לרבות עבודת פנים, תיפוק לי' מהא דבלתי לד' לבדו, דזה מרבה כל העבודות (וכמו שהבאנו לקמן מהמהרש"א). ותי' דאי לאו הא דזובח, ה"א דעל כל עבודות פנים חייב, אפי' על מקבל ומוליך, קמ"ל מזביחה, דרק עבודות ממש חייבים, אבל לא הכשר עבודות, ודלא כמו דדייק מרש"י, דבאמת חייב, רק דלא חשיב כן במתני'.

(יא) **ת"ל בלתי לד' לבדו, ריקן העבודות כולן לשם המיוחד**- הק' תוס', הרי לקמן למדין מיציאת זביחה ללמד על הכלל כולו, וא"כ למה צריך בלתי לד' לבדו. ותי' דה"א דמה זביחה שהיא עבודת דם ואתא לרבוויי זורק, שהוא ג"כ עבודת דם, אבל מקטר ומנסך לא. אולם עדיין יש לעי', למה צריך להא דיציאת זביחה ללמד על הכלל כולו, תיפוק לי' הכל משום בלתי לד' לבדו. וכ' המהרש"א דאי מבלתי לד' לבדו לחוד, לא הוה ממעטינן שאר עבודות אפי' שאינם בפנים, אי לאו הא דאי מה זביחה שהוא עבודת פנים.

(יב) **דאתמר, השוחט בהמה לזרוק דמה, וכו'- ע' בחי' הגרי"ז** (זבחים י., ד"ה והנה הא) דמפרש דלכא' זהו דוקא במחשב משחיטה

דאולי ס"ל להערל"נ דכל זה היכא דנהרג בב"ד של גוים, אבל היכא שנהרג בב"ד של ישראל, שפיר צריך לעדים, וכו'. והביא שכבר נסתפק בזה החזון איש [ב"ק י', ט"ז], ע"ש מש"כ בזה. אבל הק' דסכ"ס קיי"ל שאין גומרין דינו של אדם אלא בפניו, וא"כ איך שייך לומר שהי' גמר דינו אז. ועוד הק', איך שייך לומר שהיו גומרין את דינו, הא אין מושיבין מלך בסנהדרין לדון דיני נפשות, ואפי' ממלכי בית דוד, והניח בקו'.

(ז) **השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע-** ע' ביד רמה דכ' דהיינו לאחר פעם ראשון ששמעו, דכיון דחזינן דפקרי' בי' כולי האי, חיישינן שמא יתמלא כל הבגד בקרעים, אבל קודם דחזינן דתתדר בה מילתא דרגילי בה תדיר, היכא דשמעי' הזכרה מפי גוי ואפי' בכינוי קורעין, ולכן לעולם בזימנא חדא קורעין (וע"ש בגליון דכ' דהי' לו להיד רמה גירסא אחרת בגמ', ע"ש).

(ז) **ואי שם המיוחד, מי גמירי- ע' בתורת חיים** שהק' דממ"נ, אם הגוים יודעים שמות הכנויים המשתמשים אצלנו, א"כ מהכ"ת דאינם יודעים שם המיוחד. וכ' לחדש דמה דאמרי' אלא לאו בכינוי, היינו בכינויים דהגוים מכנים להקב"ה, מה שקורין להקב"ה בלשונם, דאינהו נמי בכלל כינויים הם, והמברכו חייב.

(ח) **והכא כיון דלא אפשר, אוקמוה רבנן אדאורייתא-** הק' בשיעורי ר' דוד פוברסקי (תתי"ט), למה אי אפשר, הרי כ' בחי' הר"ן לעיל (בפרק היו בודקין) דהעדים שאומרים דפלוגי עבד ע"ז, אמרי' דנכלל בדבורם דעשה באופן החייב, ולכן אין צריך לשואלם, ומ"ש הכא, לימא דגידף, ואנו יודעים מעצמנו דעשה כן באופן המחייב. ועוד, האם אין שייך לנו לדעת איך גידף בלא שהעדים עצמן צריכים לומר מלה במלה מה שהוא אמר, והניח בקו'.

(ט) **הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בלא תעשה-** פרש"י, דהנודר בשמו, דהיינו קונם עלי כל פירות שבעולם בשם עבודת כוכבים פלונית אם ארחץ, עובר בלאו דושם אלהים

לזריקה, ואין שייך מחשב מעבודה לעבודה
בע"ז בשום עבודות אחרות. והביא רא' לזה
ממש"כ הרמב"ם (שחיטה ב', ט"ו) לגבי דין
זה דשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז, דלמידן
מחשבה בחוץ בחולין (דהיינו ע"ז),
ממחשבת קדשים בפנים, ולמה צריך לכתוב
זה, הרי אין דרכו של הרמב"ם להביא את
הילפותות של כל דין. אלא כוונתו לומר
דכמו דבקדשים אין שייך מחשבין מעבודה
לעבודה חוץ משחיטה לזריקה, א"כ ה"ה
לענין ע"ז, אפי' אם מחשב מעבודה לעבודה
בעבודות אחרות, לא אמרי' בזה דחשיב
מעשה ע"ז.